

Oslo, 20. mai 2010

Høringsuttalelse - NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste

Som fedre til barn født av surrogat i utlandet mener vi NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste er utilstrekkelig som beslutningsgrunnlag i forhold til barn født av surrogat i utlandet. Stebarnsadopsjon er ikke egnet som virkemiddel for å sikre disse barna juridiske rettigheter i Norge. Regjeringen bør utrede utfordringene knyttet til surrogati i utlandet særskilt. Foreldre til barn født av surrogat må involveres i dette arbeidet. Formålet må være å finne praktiske løsninger som sikrer åpenhet om surrogatprosessen, forutsigbarhet og legitimitet.

Det er født minst 200-300 norske barn som er båret fram av surrogat i utlandet. I årene framover vil det fødes minst 20-30 barn i året. Surrogati er tillatt i en rekke vestlige land som Nederland, Belgia, Storbritannia, USA og Canada, i tillegg til land som Israel, Ukraina, Georgia, India og Thailand. Frankrike vil behandle lovforslag om å tillate surrogati i 2011. Vi kjenner til at det er født norske surrogatbarn i USA, Canada, Ukraina, India, Thailand og Norge. Svært få norske surrogatbarn fødes i India, de aller fleste fødes i USA.

De fleste foreldre utvikler et nært forhold til surrogaten og hennes familie, deltar under fødselen og har jevn kontakt etterpå. Surrogatene er kvinner som har født før, har en grei økonomisk situasjon og lever i gode og stabile familieforhold. De norske foreldre framstår som gjennomsnittlige, med ulik alder, sosio-økonomisk bakgrunn og utdanning. De kommer fra hele landet, noen er enslige, andre er samboere, de fleste er gifte par. Interessen for surrogati blant norske par og enslige er økende.

Vi kjenner ikke til at det noen gang er avdekket tilfeller der en kvinne er tvunget til å føde et barn for andre. Hverken NOU 2009:5 Farskap og annen morskap eller NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste dokumenterer tilfeller av tvang i forbindelse med surrogati. Med utgangspunkt i at surrogati er en svært krevende prosess, både medisinsk, psykososialt, juridisk og økonomisk, framstår risikoen for at fattige kvinner utnyttes som langt mer overhengende i forbindelse med internasjonal adopsjon enn i forbindelse med surrogati.

Farskapsutvalget har i NOU 2009:5 Farskap og annen morskap foreslått endringer i barneloven som i all hovedsak skal ivareta to formål: Sikre barnets rette til å kjenne sitt opphav, og sikre at kvinnen som har født barnet gir fra seg barnet frivillig. Det konkluderes med at stebarnsadopsjon er et egnet virkemiddel som best ivaretar barnet. Adopsjonsutvalget slutter seg til Farskapsutvalgets vurderinger og konklusjon. Vi er uenige i dette og vil peke på følgende forhold:

- Norske surrogatbarn fødes i all hovedsak i USA. Surrogatmorens identitet er kjent for amerikanske myndigheter gjennom domsavsigelsen som bekrefter avtalen mellom surrogatmoren og barnets foreldre, og som fastslår hvem som er barnets juridiske foreldre. Dersom norske myndigheter anerkjenner den amerikanske rettskjennelsen om hvem som er barnets juridiske foreldre (som etter hva vi kjenner til er vanlig på alle andre områder som berører familierett), vil identiteten til kvinnen som har født barnet også være kjent for norske myndigheter.
- Stebarnsadopsjon i Norge forutsetter at surrogatmoren skriftlig fraskriver seg foreldreansvar. En amerikansk surrogat vil ikke ha noe incentiv til å signere et dokument hvor hun overfor norske adopsjonsmyndigheter frasier seg foreldreansvar for et barn hun i USA ikke har et juridisk ansvar for. Det kan lett oppfattes som at hun ved å signere et slik dokument, risikerer å bli tillagt foreldreansvar for barnet dersom den norske biologiske faren dør eller han blir fratatt omsorgen. Antakeligvis vil det i slike situasjoner oppstå en rekke juridiske uklarheter fordi norsk og amerikansk rett ikke samsvarer. En amerikansk surrogat vil i en slik situasjon ha behov for juridisk bistand, som i USA vil medføre betydelige kostnader for henne. Det er derfor all grunn til å tro at de fleste amerikanske surrogater vil avstå fra å fraskrive seg foreldreansvar overfor norske myndigheter. En konsekvens av dette er at svært mange norske surrogatbarn ikke vil kunne stebarnsadopteres i Norge. Et barn som i USA har to juridiske foreldre vil ved ankomst til Norge «miste» den ene forelderens.
- Søknad om stebarnsadopsjon av surrogatbarn kan bli avslått. Norske kvinner som har benyttet egne egg, risikerer avslag på søknad om adopsjon av egne biologiske barn. Risikoen ved å ikke oppgi at barnet er født av surrogat er minimal. Det vil neppe foreligge straffeansvar dersom man ikke oppgir

hvem som har født barnet. Krav om at barnet må stebarnsadopteres kan dermed bli at mange norske foreldre unnlater å informere folkeregisteret, NAV, helsestasjon, fastlege osv. når barnet tas med til Norge. Noen vil unnlate å informere familie og venner, og i verste fall unnlate å fortelle barnet. Vi vet at når barn utvikler vansker med hvordan de er kommet til verden, så er det knyttet til hemmelighetsholdelse av informasjon. I tillegg kan man lett se for seg at det i slike situasjoner kan oppstå «angiverproblematikk».

- En søknad om stebarnsadopsjon av et surrogatbarn må nødvendigvis være basert på surrogatavtalen. Den er det eneste dokumentet som bekrefter at kvinnen som frasier seg foreldreansvaret faktisk har født barnet. Det er et paradoks at surrogatavtalen vil danne grunnlag for adopsjon i Norge, uten at den kan danne grunnlag for direkte anerkjennelse av de foreldrene barnet har i sitt fødeland.

Vi mener stebarnsadopsjon i realiteten vil svekke surrogatbarnas rettigheter. Ved å slutte seg til Farskapsutvalgets konklusjoner, demonstrerer NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste liten innsikt i surrogatprosessen. Farskapsutvalgets NOU 2009:5 inneholder flere feil og unøyaktigheter, og kan neppe sies å representere en faglig tilnærming til dette fenomenet. Tilfellet med den norske kvinnen i India som ikke får personnummer til sine (biologiske) barn, er en situasjon som denne NOU'en ikke tar høyde for og som heller ikke lar seg løse gjennom de vanlige reglene for adopsjon eller stebarnsadopsjon. Denne saken er ikke enestående, og det er all grunn til å tro at man vil se flere slike saker i fremtiden dersom dette lovforslaget går igjennom.

Vi vil avslutningsvis legge til at det er allerede etablert en viss rettspraksis på dette området som etter vårt syn sikrer barnet på en god og forutsigbar måte. I en dom fra Jæren tingrett er det fastslått at en norsk kvinne er mor til et barn som er født i USA av en surrogat. I dommen vises det bl.a. til at surrogatavtalen var inngått i USA (California) og at foreldremyndighet følger av dom i californisk rett. I dommen fra California fastslås det at den norske kvinnen er barnets mor, selv om hun selv ikke har født barnet. Hun er derfor oppført som mor i barnets amerikanske fødselsattest. Det følger av dommen i Jæren tingrett at den amerikanske dommen skal danne grunnlag for hvem som skal betraktes som barnets juridiske foreldre i Norge. Dommen ble anket til lagmannsrett og deretter til høyesterett, som sluttet seg til dommen.

På samme måte som med Farskapsutvalgets NOU 2009:5 Farskap og annen morskap, har man heller ikke med arbeidet med NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste involvert foreldre til norske surrogatbarn. Dette mener vi bidrar til at disse to NOU'ene mangler den faglighet og grundighet som vanligvis kreves for å danne grunnlag for lovendring.

Med hilsen

Odd Jenvin
Berge Andreas Steinsvåg
Tormod Flage Ravneberg
Arild Hornsletten
Bjørn Høllesli
Knut Olav Møll
Kjetil Byberg-Moi
Stian Byberg-Moi